

ГІГІЄНА ТА ПРОФЕСІЙНА ПАТОЛОГІЯ

УДК: 616 – 0.53.7 (477) : [616.995.1 + 616.391]

Аністратенко Т.І.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗДОРОВ'Я ЮНАКІВ УКРАЇНИ

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця

***Резюме.** Здоров'я молоді в Україні прогресивно погіршується і це становить важливу державну проблему, оскільки призводить до зменшення виробничого і інтелектуального ресурсу нації. Збройні Сили України потребують здорового поповнення, фізично- та психоемоційновитривалого поповнення, стійкого до фізичного та психоемоційного навантаження. Підвищення вимог до набору у армію пов'язано з реформуванням Збройних Сил України. Важливим чинником здоров'я молоді є харчування, стан якого в Україні погіршується. Проведеними дослідженнями доведено розповсюдженість полінутрієнтних дефіцитів, серед яких переважають гіповітамінози та гіпомікроелементози. Однією з причин поглиблення полінутрієнтного дефіциту є гельмінтози, розповсюдженість яких доведена. Дегельментизація сприяє покращенню загального стану здоров'я та зменшенню проявів дефіциту вітамінів та мінералів, що є реальним шляхом оздоровлення молоді.*

***Ключові слова:** захворюваність, харчування, гельмінтози, полінутрієнтний дефіцит*

Здоров'я молоді в Україні прогресивно погіршується, що створює важливу державну проблему, оскільки призводить до зменшення виробничого і інтелектуального ресурсу нації. Збройні Сили України потребують здорового, фізично- та психоемоційновитривалого поповнення у зв'язку з реформуванням ЗСУ та підвищенням вимог до набору у професійну армію. Важливим чинником формування здоров'я молоді є харчування, стан якого в Україні також погіршується. Проведеними дослідженнями доведено розповсюдженість полінутрієнтних дефіцитів, серед яких переважають гіповітамінози та гіпомікроелементози. Однією з причин поглиблення полінутрієнтного дефіциту є гельмінтози, розповсюдженість яких доведена. Дегельментизація сприяє покращенню загального стану здоров'я та зменшенню проявів дефіциту вітамінів та мінералів, що є реальним шляхом оздоровлення молоді.

Здоров'я молодого покоління є важливою гарантією фізичного та психічного здоров'я нації, є індикатором соціально-політичних та економічних проблем у державі, відображає стан добробуту суспільства в цілому.

Збереження та зміцнення здоров'я дітей та підлітків є важливою державною задачею і пріоритетним завданням суспільства, оскільки саме

молодь є фізичним та інтелектуальним потенціалом нації. Проблема стану здоров'я молоді зберігає свою актуальність і нині. Особливе значення ця проблема набуває для України внаслідок значного погіршення екологічної ситуації після аварії на Чорнобильській АЕС та численних інших об'єктивних чинників, які потребують постійної уваги щодо профілактики погіршення фізичного та психічного стану здоров'я та підвищення захворюваності молодого покоління. До вирішення цих проблем залучені численні державні структури – Міністерство охорони здоров'я, Міністерство Освіти, молоді та спорту, Державна служба з питань молоді та спорту. В той же час, здоров'я молоді прогресивно погіршується. Роста чисельність дітей із хронічною патологією і морфофункціональними відхиленнями. За повідомленням Державної служби з питань молоді та спорту лише 6–10% підлітків у віці від 14 до 18 років не страждають хронічними захворюваннями. За останні 10 років захворюваність дітей шкільного віку зросла на 27%, а кількість дітей, віднесених до спеціальної медичної групи, збільшилася вдвічі. Якщо у перших класах налічується більше 30% дітей, що мають хронічні захворю-

вання, то в 5-му класі цей відсоток зростає до 50, а до 9-го класу цей показник збільшується до 64% і лише 6–10% підлітків у віці від 14 до 18 років є відносно здоровими [1].

Особливо цією проблемою опікується Міністерство оборони у зв'язку з необхідністю призову на військову службу здорових юнаків. Аналіз ситуації, проведений Генеральним штабом ЗСУ, за останні 10 років значно зросли показники захворюваності у юнаків на туберкульоз (у 4,7 рази); на венеричні хвороби (в 7,5 рази); захворювання, пов'язані з психоемоційною нестійкістю (у 2,3 рази); хвороби кістково-м'язової системи (у 2,2 рази); вроджені патології (в 1,8 рази); хвороби серцево-судинної системи (у 2,3 рази); хронічні захворювання шлунково-кишкового тракту (у 2,7 рази) [2].

Погіршення здоров'я юнаків значно обмежує їх можливість у виборі їх майбутньої професії і здатності до військової служби. У сучасних умовах у зв'язку з реформуванням Збройних Сил України у професійну армію значно підвищуються вимоги до фізичного та психічного стану військовослужбовців та їх здоров'я, що потребує поповнення їх чисельності за рахунок молоді з міцним здоров'ям і високим рівнем фізичної підготовки, здатної витримувати значні фізичні і психоемоційні навантаження [3]. Визначення причин погіршення здоров'я молоді, на які можна ефективно впливати, а також можливих шляхів профілактики та вирішення проблеми є актуальним.

Метою є аналіз ситуації та можливих причин, які сприяють погіршенню здоров'я юнаків, а також визначення основних напрямків вирішення проблеми.

Серед чинників здоров'я чільне місце посідає харчування, яке забезпечує процеси росту та розвитку молодого покоління, формування високого рівня імунорезистентності, обмінних та гормональних процесів, показників фізичної та розумової працездатності.

Гіповітамінозні стани та гіпомікроелементози є актуальною проблемою населення земної кулі, що підтверджена результатами численних досліджень експертів FAO/ВОЗ, які проводять постійний моніторинг харчування та асоційованих з харчуванням проблем здоров'я у різних регіонах планети. Вони є однією з найбільш поширених груп аліментарних захворювань, які вивчаються понад 100 років, проте гострота цієї проблеми не зменшується, а навіть поглиблюється у зв'язку з виникненням додаткових чинників, які на це

впливають. Особливо актуальною є ця проблема для дітей та молоді у зв'язку з безпосередньою участю мікронутрієнтів у процесах росту, фізичного та психологічного формування.

Провідною причиною виникнення гіповітамінозних та гіпомікроелементозних станів вчені вважають дисбаланс у харчуванні. Слушність цього твердження для населення України підтверджена нашими попередніми дослідженнями стану фактичного харчування молодого працездатного населення України, якими встановлено, що харчові раціони обстежених характеризуються дефіцитом основних продуктів, які забезпечують біологічну повноцінність харчування – м'яса та м'ясопродуктів (на 33.1%), риби та рибних продуктів (на 24.8%), молока та молочних продуктів (на 36.8%), яєць (на 28.4%), фруктів та ягід (на 35.9%) і підвищеним рівнем (на 20.7%) споживання борошняних, хлібобулочних виробів, картоплі та жирів.

Наслідком такого дисбалансу харчування є те, що в раціонах молодих чоловіків визначений значний дефіцит аскорбінової кислоти (на 16,3%), фолацину (на 15,6%), ретинолу (на 19,2%), токоферолу (на 18%). Найбільш глибоким дефіцитом вітамінів вирізняється харчування молодих (18–29 років) чоловіків. Проблема поглиблюється недостатністю в харчуванні білків, в першу чергу тваринних, які є апоферментами транспорту водорозчинних вітамінів. Дефіцит білкової квоти у харчуванні чоловіків становить 15%. Загострення соціально-економічної ситуації в країні впливає, в першу чергу, на погіршення забезпечення основними харчовими продуктами найбільш незахищених верств населення [4].

Поширення шкідливих звичок серед молоді – вживання алкоголю у вигляді слабкоалкогольних та міцних напоїв, а також тютюнопаління – збільшують потребу організму у вітамінах С, В6, А та Е.

Ще однією причиною виникнення полінутриєнтних дефіцитів є тотальне розповсюдження гельмінтозів.

Актуальність проблеми контролю за інфекційними та паразитарними захворюваннями в Україні не викликає сумніву у зв'язку з їх широкою розповсюдженістю та прогресивною тенденцією до зростання в межах 37,6%, а серед підлітків – до 49% за останнє десятиліття згідно статистичних даних МОЗ України.

Проблема гельмінтозів за своєю актуальністю посідає чільне місце, оскільки вони є найбільш розповсюдженими захворюваннями людини.

Гельмінтозами уражено близько 90% населення земної кулі, лише аскаридозом щороку уражаються 1,2 млрд. людей.

В Україні кількість захворювань на гельмінтози перевищує інфекційні захворювання у 2 рази. Важливо відзначити, що ще в минулому десятилітті в структурі гельмінтозів, які реєструвались в Україні, визначали 20 видів гельмінтів, а на сьогодні в країні розповсюджено вже близько 30 видів.

За даними ВООЗ, серед усіх заражених гельмінтами 83,8% – діти, у яких діагностовано ентеробіоз у 92,3% випадків, аскаридоз – 71,1%, трихоцефаліоз – 61,5%, токсокароз – 66,2% [5].

Доведена здатність гельмінтів активно поглинати з травного каналу і накопичувати у своїх тканинах глікоген, амінокислоти, ліпіди, вітаміни (А, В1, В2, В6, В12, С), есенціальні мікроелементи (Cu, Mn, Zn, Co, Si, Mg) і, таким чином, є безпосередньою причиною гіповітамінозів і гіпомікроелементозів.

В той же час, неспецифічність і низька ефективність та інформативність традиційної лабораторної діагностики (5–10%), яка традиційно використовується в Україні, підтверджена численними дослідженнями фахівців [6]. Імунодіагностичні методи посідають в діагностичній практиці все більше місце, проте найбільш репрезентативні результати можна отримати лише на початку інвазії внаслідок імуносупресивного впливу гельмінтів. Ці дослідження значно занижують результати, дезінформують лікарів і пацієнтів, які не розуміють гостроти проблеми і не вбачають необхідності у застосуванні превентивних заходів. У зв'язку з цим, фахівці-гельмінтологи рекомендують використовувати з діагностичною метою комплекс клінічних ознак та симптомів. Особливо важливо проведення профілактичних та превентивних дегельмінтизаційних заходів серед дітей та підлітків, оскільки вони за численними ознаками постійно знаходяться у групі підвищеного ризику інвазії та реінвазії.

Об'єкти та методи дослідження: з метою об'єктивізації клініко-діагностичних досліджень нами розроблені анкети, які включають перелік симптомів та ознак найбільш поширених гельмінтозів та перелік симптомів гіповітамінозів та гіпомікро-макроелементозів. Анкети апробовані, репрезентативність результатів підтверджена. Дослідження проведені на групі учнів – старшокласників середньої загальноосвітньої школи №6 м. Бровари, яка включала 62 респонденти. Діти були розподілені на 2 групи, які за однаковою

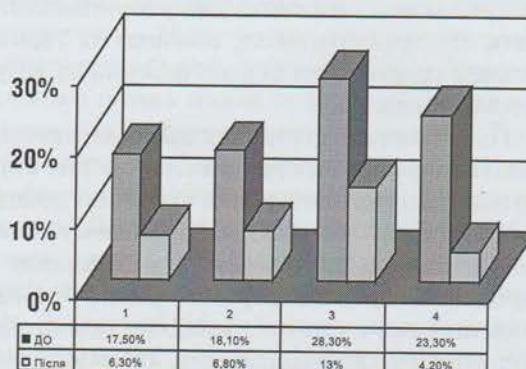
схемою обстежувалися на початку і в кінці досліджень. Перша, дослідна група (32 особи), протягом 30 днів отримувала програму фітоаліментарної дегельмінтизації, яка включала коктейль із насіння гарбуза і моркв'яно-часниковий салат. Друга, контрольна група школярів (30 осіб), не отримувала відповідних фіто-аліментарних засобів і харчувалася традиційно. Після проведення курсу превентивної аліментарної фітотерапевтичної програми всі дослідження були повторені.

Результати досліджень

Робочою гіпотезою проведення досліджень було те, що проблема гельмінтозів охоплює 100% обстежуваних школярів і може бути переважною причиною порушень стану здоров'я. У зв'язку з чим превентивна дегельмінтизація з використанням природних засобів, яка супроводжується відповідним функціональним харчуванням, сприятиме відновленню стану фізичного здоров'я та психічного стану школярів.

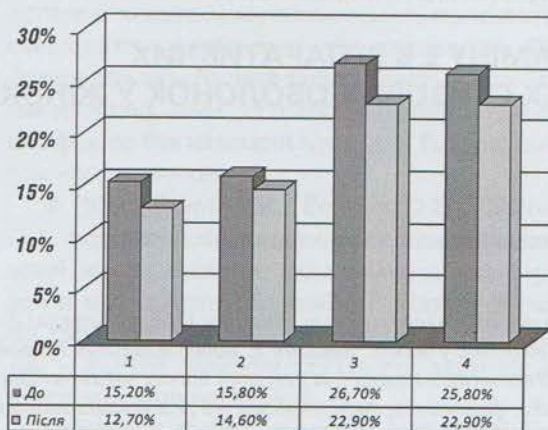
Результати обстежень ми об'єднали у групи за переважними симптомами, і таким чином, виділили 4 основні групи порушень стану здоров'я підлітків: 1 – офтальмологічні ознаки, 2 – ознаки порушень функціонування органів шлунково-кишкового тракту, 3 – ознаки анте-вегетативних та невротичних розладів, 4 – ознаки полі-нутриєнтного дефіциту, які базувалися на симптомах гіповітамінозів С, групи В, А та гіпомікроелементозів Fe і Zn, які навели у діаграмах (мал. 1, мал. 2).

Аналіз стану здоров'я дітей до та після дегельмінтизаційної програми (Мал.1) свідчить про зменшення ознак офтальмологічних розладів після превентивного натуропатичного лікування у 2.8 рази, ознак розладів шлунково-кишкового тракту – у 2.7 рази, астено-неврологічних ознак –

Мал. 1. Стан здоров'я підлітків дослідної групи до і після дослідження

Мал. 2. Стан здоров'я підлітків контрольної групи до і після дослідження

у 2.2 рази, а ознаки полінутриєнтних дефіцитів зменшилися у 5.5 разів. В той же час у школярів контрольної групи зареєстровані розлади зменшилися на 2–4% (мал.2).

Таким чином, проведена превентивна фітоаліментарна дегельмінтизаційна програма сприя-

ла оздоровленню підлітків та відновленню їх нутрієнтного статусу, тобто вона виявилась адекватною поставленій меті. Аналіз загального стану здоров'я дітей контрольної групи в динаміці свідчить про те, що вони потребують обов'язкової медико-профілактичної допомоги.

Висновки:

1. Здоров'я молоді в Україні прогресивно погіршується і це становить важливу державну проблему, оскільки призводить до зменшення виробничого і інтелектуального ресурсу нації.
2. Доведено, що полінутриєнтні дефіцити, переважно гіповітамінози та гіпомікроелементози, широко розповсюджені серед молоді і супроводжують соматичні захворювання, серед яких переважають астеновегетативні та невротичні розлади та захворювання шлунково-кишкового тракту.
3. Доведений безпосередній зв'язок розладів здоров'я підлітків з гельмінтозами, що підтверджено результатами превентивної натуропатичної дегельмінтизації.

ACTUAL HEALTH PROBLEMS OF YOUNG MALES IN UKRAINE

Anistratenko T.

Bohomolets National Medical University

Abstract. The youth health in Ukraine is progressively getting worse and it is an important public issue as it leads to a decrease in productive and intellectual resources of the nation. Ukrainian Armed Forces need healthy, physically and psycho-emotionally strong personnel reinforcements resistant to physical, mental and emotional stress. The increasing recruitment requirements to the army are due to the reform of the Armed Forces of Ukraine. An important factor in the health of young people is the quality of nutrition which is currently deteriorating in Ukraine. The research has shown the prevalence of poly-nutrient deficits among which the hypovitaminosis and hypo-microelementosis are dominant. One of the reasons of poly-nutrient deficit are the helminthiases, the prevalence of which is proved. Dehelminthization facilitates the amelioration of overall health and reduces the symptoms of deficiency of vitamins and minerals and is a real method of health improvement of young people.

Список використаної літератури

1. Державна служба молоді і спорту України <http://www.msms.gov.ua/sport/control/uk/publish/article>
2. <http://mycity.mk.ua/>
3. Аналіз захворюваності допризовників/О.В.Фера, Х.І. Микита//Науковий вісник УжНУ. Серія Медицина. - №39. - С.189 – 194.
4. Аналіз вітамінної забезпеченості харчування працівників виробничих підприємств України/ Омельчук С.Т., Велика Н.В., Аністратенко Т.І // Матеріали 7 міжнародної науково-практичної конференції. - Том 5, Полтава, Інтерграфіка, С. 38 – 42.
5. Велика Н.В., Аністратенко Т.І., Яковенко В.Г. Соціально-гігієнічне значення проблеми гельмінтозів, сучасні нутриціологічні аспекти її вирішення.// Охорона здоров'я України, 2008. – 1(29). – С. 107-108.
6. Паразитарные болезни человека. Под ред. д.м.н., проф. Лукшиной Р.Г. – Харьков. – 2005. – 471с.